

МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРУ З ДИСЦИПЛІНИ «ТРАВМАТОЛОГІЯ ТА ОРТОПЕДІЯ» З УРАХУВАННЯМ ПРИНЦИПУ ПРОБЛЕМНОСТІ

Академік НАМН України, проф. О. Є. Лоскутов, канд. мед. наук С. Л. Лушня

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

Актуальність пропонованої теми зумовлена педагогічним значенням такого виду семінару, як його проведення з урахуванням принципів проблемності та полягає в поетапному виявленні, аналізі-пошуку, виборі оптимального розв'язання проблеми та виробляє в учнів навички самостійного та колективного творчого мислення.

Наведено приблизний порядок проведення заняття у вигляді семінару методом постановки проблемних питань. Даний метод проведення заняття може практично застосовуватися не тільки як нетрадиційний підхід до навчання, але й бути початком нового розв'язання проблеми.

Показано як семінар поділяється на озвучування і аналіз навчально-наочної проблеми, навчально-проблемної ситуації, а саме семінарське заняття задається постановкою навчально-проблемних запитань.

Ключові слова: дисципліна «Травматологія та ортопедія», принцип «постановка проблеми — аналіз — пошук — оптимальне рішення».

Навчання як процес становить собою передачу інформації від того, хто знає, тому, хто не знає, але лише інформації, а не досвіду. Передати досвід неможливо, а от змусити учня побувати в «шкурі» досвідченої людини, та ще й отримавши добру пораду — це цілком вирішуване завдання [1].

Саме такий вид заняття, як семінар, має на меті наділити учнів знаннями, отриманими від викладача у вигляді передачі досвіду, і обговоренням конкретних клінічних ситуацій і проблем.

Семінари проводяться з питань навчальної програми, які вимагають більш поглибленого вивчення конкретної дисципліни, пошуку і розв'язання проблем за темою, що вивчається, прищеплення навчальних навичок самостійного пошуку й аналізу навчальної та наукової інформації, формування та розвиток у них наукового, відмінного від інших індивідуумів мислення, вміння самостійно і в будь-яких ситуаційних умовах знаходити розумне, обґрунтоване та найголовніше практично значуще розв'язання тієї чи іншої проблеми.

Актуальність пропонованої теми зумовлена педагогічним значенням такого виду семінару, як його проведення з урахуванням принципів проблемності й полягає в поетапному виявленні, аналізі-пошуку, виборі оптимального розв'язання проблеми й виробляє в учнів навички самостійного та колективного творчого мислення.

Метою дослідження при такому підході стануть:

- знаходження оптимального шляху процесу навчання;
- поширення передового досвіду проведення семінарських занять;
- ототожнення проведення семінару методом постановки проблеми та її розв'язання в клінічній ситуації.

Головне завдання впливає з третьої мети дослідження і полягає у визначенні та наділенні семінару обов'язками заняття, проведеного задля передачі навчального досвіду, який безсумнівно стане в пригоді йому в подальшій практичній медичній діяльності.

Методами дослідження послужили аналітичний, абстрактний, порівняльний, а також статистичний способи науково-теоретичного пізнання навколишньої дійсності.

Аналізуючи процес підготовки слухачів до семінару, можна зробити висновок, що він повинен здійснюватися на основі плану та завдань, які розробляються на кафедрі. Завдання може обговорюватися на методичних нарадах, доповнюватися, узгоджуватися з керівниками навчального закладу, але в будь-якому випадку повинне видаватися навчальній групі не пізніше ніж за 2 дні до проведення семінарського заняття. Викладач

надає час для підготовки до заняття і захищає себе від зайвої нервозності в процесі проведення заняття. Адже має значення не тільки знання матеріалу з теми, але й підготовка слухачами проблемних, на їх погляд, запитань.

Підготовка семінару складається з підготовки плану проведення заняття, підготовки студентів і особистої підготовки викладача. План проведення заняття готує особисто викладач. Його структура така ж, як і на проведення будь-якого іншого виду заняття, але в змісті є суттєві особливості. Зокрема, в плані проведення такого семінару доцільно відобразити перелік проблемних запитань з кожної ситуації, а також варіанти розв'язання цих проблем.

Правильний хід семінару з урахуванням принципу проблемності буде багато в чому визначатися якістю підготовки студентів, а саме бажанням їх знаходити, обговорювати проблеми, розв'язувати їх, створюючи нові моделі поведінки в різних умовах оточення. Учні, які навчаються в процесі підготовки до семінару, повинні отримати від викладача приблизний перелік «проблем», але не запитань, щоб творчий пошук не перетворювався на шаблонний.

За своєю природою такий семінар поділяється на озвучування й аналіз навчально-наочної проблеми, навчально-проблемної ситуації, а сам тон семінарського заняття задається постановкою навчально-проблемних запитань.

Виділяючи базисні запитання теми семінару, викладач послідовно пов'язує їх так, щоб увага аудиторії активізувалася на колегіальному пошуку розв'язання поставленої навчальної проблеми.

Допускається забезпечення ігрового початку семінару, в основі якого використовується реальна ситуація, важлива для майбутньої професійної діяльності студента. Однак, поставити навчально-проблемне запитання або створити навчально-проблемну ситуацію непросто, адже крім глибокого розуміння суті даної картини потрібні тверді знання й навички роботи в цьому напрямі.

Головне, чого повинен досягти викладач при постановці запитань — уміння розкривати протиріччя і зав'язати дискусію-суперечку між студентами. Запитання за своєю природою можуть бути кількох типів.

Перший тип спонукає студента до принципово нового, наприклад: «Які зміни відбулися б в порядку роботи медиків, якби місця працівників були обладнані засобами відео-конференц

зв'язку?». Запитання даного виду змушують слухачів відволіктися від буденного, даного на лекції визначення проблеми, активізують ті галузі знань, які залишалися задіяними та не потрібними.

Другий вид постановки запитань визначає рівень досвідченості студента в тій чи іншій проблемі та становить собою прохання або пропозицію: «Як би Ви вчинили в цій ситуації?», або «Запропонуйте свій варіант розв'язання проблеми». Такі запитання потрібно задавати, не вдаючись до озвучення заздалегідь відомих варіантів відповідей [3].

Третій вид запитань є не шаблонним і закликає слухача не лише до глибокого осмислення ситуації, але й до відповідальності за запропоновану відповідь: «Запропонуйте свою модель тактики лікування дегенеративно-дистрофічних захворювань опорно-рухового апарату».

Слід урахувати той факт, що всі запитання потрібно застосовувати творчо, не можна їх використовувати як догму, а лише як керівництво до дії. Так, урахувавши реальні знання того, хто навчається, не можна йому ставити те, що він не зможе домислити.

Семінари з елементами розбору проблемних ситуацій виключають зайву пасивність слухачів на заняттях, а також завчені доповіді та реферати. Водночас, у завданні «проблемного» семінару доцільно включити підготовку доповіді чи реферату одним-двома студентами, при цьому кілька студентів в обов'язковому порядку готують запитання за темою доповіді та додають «проблематичності» в заняттях.

Клінічна ситуація-проблема містить в собі проблемне завдання, яке реально стояло або стоїть перед лікарською практикою. Вона може пред'являтися студентам у вигляді відеофрагменту реальної події, аудіозапису, доповіді, набору фотографій, що відображають стан будь-якої патології, факту, події, процесу.

Творча, активна робота кожного студента досягається: винятком шаблону в методиці його проведення; постановкою додаткових проблемних запитань, що дають змогу переконатися у засвоєнні матеріалу; уточненням розуміння учнями зв'язку досліджуваних теоретичних питань з практикою; підбиттям підсумків виступу в формі, що викликає інтерес у студентів і спонукає взяти участь в обговоренні.

З відповіддю на складні запитання квапити студентів не рекомендується, а якщо ставиться

мета перевірити ступінь знання окремих фактів, кмітливість і винахідливість в динамічних умовах, то потрібно вимагати швидких відповідей з чіткими формулюваннями, з графічним оформленням на дошці, не обмежуючись усною відповіддю.

У процесі семінару повинні вирішуватися проблемні ситуації, які здійснюються шляхом спільних зусиль викладача та студентів при максимальній самостійності та за підтримки викладача.

Значна частина студентів на семінарах діють за методом «прочитай — перекажи», тому багато хто заганяє в безвихідь при вирішенні клінічних ситуацій, що виникають у зв'язку з появою нового, незвичайного розв'язання проблеми.

До кожного студента на семінарі слід підходити індивідуально, більш слабким необхідно давати завдання при підготовці до семінару, закріплювати за ними більш сильних і підготовлених студентів, а також частіше давати можливість відстаючим виступати перед аудиторією. Можливе використання та методу «спору рядів», при цьому допускається розподіл групи на кілька таких «рядів», у яких відстаючі слухачі занурюються в атмосферу обговорення та вчать міркувати, слухаючи своїх товаришів.

Має місце також і використання показників типів сприйняття інформації для більш індивідуального підходу до постановки запитань, у тому випадку, якщо семінар проводиться «суперечкою рядів». Йдеться про типи особистості студентів: візуальний — «глядач», аудіальний — «слухач», кінестетичний — «діяч».

Однак застосування такого глибокого аналізу груп студентів можливе лише при більш ретельному вивченні особистості студентів і доцільності застосування таких підходів тільки в

тому випадку, коли викладач уже знає цю групу, знає особисті морально-ділові якості кожного підопічного та здатний заздалегідь розділити слухачів на ці типи особистості. Варто звернути увагу на те, що розподіл має відбуватися не за принципом «глядачі», «слухачі», «діячі», а рівномірно, при цьому особливо піддаються увазі «діячі», як потенційні «ухильники» від колективного мислення.

Завдання сучасного викладача зробити так, щоб його студенти, залишаючи заняття, мали в голові не завчені на «відмінно» визначення, теореми та тези, а конкретні моделі вирішення конкретних, типових клінічних ситуацій.

Дослідження, проведені з групою учнів, довели, що студент обов'язково накладає отримані знання на життєвий досвід, намагається максимально витягти з усього того, що йому дав викладач, усе те, що йому необхідно для майбутньої діяльності. [4].

Тим самим, семінари, що проводяться з урахуванням принципу проблемності, наповнюють багаж знань учнів набором розв'язань різного роду ситуацій та проблем, що, безсумнівно, якісно впливає на становлення людини як особистості.

Тонко підмічено значущість вчителя не лише як інформатора знань, а як натхненника на бажання того, хто навчається пізнати ці знання: «Середній вчитель розповідає. Хороший вчитель пояснює. Дуже хороший вчитель демонструє. Великий вчитель надихає» [2].

ВИСНОВОК

Семінар, що проводиться з урахуванням принципів проблемності, надихає студентів на розв'язання проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пономарьов О. С. Морально-етичні основи діяльності сучасного керівника в системі професійної етики / О. С. Пономарьов, О. Г. Романовський // Вестник ХГПУ. Вып. 13. — Харьков : ХГПУ, 1998. — С. 57–65.
2. Пехота О. М. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посібник / О. М. Пехота. — К. : В-во А. С. К., 2003. — 240 с.
3. Полонский В. М. Словарь по образованию и педагогике / В. М. Полонский. — М. : Высшая школа, 2004. — 512 с.
4. Смирнов С. А. Педагогика: педагогические теории, системы, технологии : учебное пособие / С. А. Смирнов, И. Б. Котова, Е. Н. Шиянов. — М. : Академия, 2004. — 115 с.

МЕТОДИКА ПОДГОТОВКИ И ПРОВЕДЕНИЯ СЕМИНАРА ПО ДИСЦИПЛИНЕ «ТРАВМАТОЛОГИЯ И ОРТОПЕДИЯ» С УЧЕТОМ ПРИНЦИПА ПРОБЛЕМНОСТИ

Академик НАМН Украины, проф. А. Е. Лоскутов, канд. мед. наук С. Л. Лушина

Актуальность предлагаемой темы обусловлена педагогическим значением такого вида семинара, его проведением с учетом принципов проблемности и заключается в поэтапном выявлении, анализе и поиске, выборе оптимального решения проблемы и вырабатывает учащимся навыки самостоятельного и коллективного творческого мышления.

Приведен примерный порядок проведения занятия в виде семинара методом постановки проблемных вопросов. Данный метод проведения занятия может практически применяться не только как нетрадиционный подход к обучению, но и быть началом нового решения проблемы.

Показано как семинар делится на озвучивание и анализ учебно-наглядной проблемы, учебно-проблемной ситуации, а семинарское занятие вовлекается в постановку учебно-проблемных вопросов.

Ключевые слова: дисциплина «Травматология и ортопедия», принцип «постановка проблемы — анализ — поиск — оптимальное решение».

THE TECHNIQUE OF PREPARATION AND CONDUCTING A SEMINAR ON DISCIPLINE TRAUMATOLOGY AND ORTHOPEDICS TAKING INTO ACCOUNT THE PRINCIPLE OF SIGNIFICANCE

O. E. Loskutov, S. L. Lushnya

The article provides an approximate procedure for conducting classes in the form of a seminar by raising problem questions.

The urgency of the proposed topic is determined by the pedagogical significance of this type of seminar, as its conduct, taking into account the principles of problem, is to phase out, analyze, search, choose the optimal solution to the problem and develop the skills of independent and collective creative thinking in students.

The approximate order of conducting classes in the form of a seminar by means of problem questions is given. This method of conducting classes can be practically applied not only as an unconventional approach to learning, but also to be the beginning of a new solution to the problem.

It is shown how the seminar is divided into voice-over and analysis of the educational-visual problem, the educational-problem situation, namely, the seminar session is set by the formulation of educational and problem issues.

Keywords: the principle "problem formulation — analysis — search — the optimal solution.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ХМАПО ПЛАТНИХ ЦИКЛІВ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ Й УДОСКОНАЛЕННЯ ЛІКАРІВ НА 2019 РІК

КАФЕДРА ТОРАКО-АБДОМІНАЛЬНОЇ ХІРУРГІЇ

Зав. кафедри проф. Велигоцький М. М. _____ тел. 343-07-55

Хірургічна гастроентерологія (для хірургів) ..... 08.10–07.11 ТУ

Невідкладна хірургія органів грудної клітки (для хірургів) ..... 12.11–11.12 ТУ

КАФЕДРА ХІРУРГІЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ, ЩЕЛЕПНО-ЛИЦЬОВОЇ ХІРУРГІЇ ТА СТОМАТОЛОГІЇ

Зав. кафедри проф. Лісова І. Г. _____ тел. 349-83-36; 349-87-64

Хірургічна стоматологія (для стоматологів) ..... 27.08–27.12 СПЕЦ

Хірургічна стоматологія (для лікарів, які атестуються на II, I, вищу категорію) ..... 03.09–02.10 ПАЦ

Стоматологія (для лікарів, які атестуються на II, I, вищу категорію) ..... 03.10–01.11 ПАЦ

Діагностика та лікування пухлин щелепно-лицьової ділянки (для зав. стоматологічними відд., стоматологів, стоматологів-хірургів, стоматологів-ортопедів, стоматологів-терапевтів, дитячих стоматологів) ..... 28.10–26.11 ТУ

Невідкладні стани в стоматології (для стоматологів усіх профілів) ..... 27.11–27.12 ТУ

Хірургічна стоматологія суміжний цикл каф. Терапевтичної стоматології ... 02.12–06.12 ПАЦ